

Karolina Stefanowicz

Działalność Kościoła katolickiego w Internecie. Nowe formy ewangelizacji

Wraz z nadejściem XXI wieku Sieć stała się nieodłącznym elementem funkcjonowania jednostek, społeczeństw, państw, polityki i gospodarki. Technologie cyfrowe i ich ciągły rozwój konstruują nową rzeczywistość społeczną, w której coraz sprawniej funkcjonuje również Kościół katolicki i jego struktury. Rozwój Internetu i ciągły postęp jego narzędzi zmieniają w rewolucyjny sposób styl komunikacji oraz charakter przekazów medialnych. Ewoluuje także charakter wspólnot, budowanie relacji międzyludzkich, a tym samym również styl uczestnictwa w życiu Kościoła, dzielenie się przeżyciami duchowymi oraz czerpanie wiedzy na tematy religijne. Stolica Apostolska próbuje sprostać wyzwaniom współczesności, czynnie angażując się w budowanie cybernetycznej wspólnoty wiernych oraz tworząc nowoczesne formy ewangelizacji.

Aktywny udział Kościoła katolickiego w życiu wirtualnym budzi obecnie wiele emocji – zarówno wewnątrz samego Kościoła, jak i wśród zewnętrznych obserwatorów. Duchowni i publicyści przedstawiają skrajne poglądy na temat próby wirtualizacji i usieciowienia życia religijnego katolików. Mimo wielu przychylnych postaw w dyskursie publicznym nie brakuje również opinii krytycznych, które zarzucają spłylenie kontaktów religijnych i zagrożenie dla tradycyjnych wspólnot. Weryfikacja stawianych tez jest bardzo trudna, ponieważ jest to zjawisko nowe i nie ma na jego temat żadnych poważnych badań socjologicznych i naukowych. Socjologowie Internetu toczą przy tym spory, w jakim stopniu świat wirtualny zlewa się dziś ze światem realnym. Co więcej, religijność i związane z nią procesy społeczne stanowią trudne pole badawcze, gdzie wiele czynników jest nieuświadomionych przez samych uczestników procesów społecznych bądź są nietatwe do zdefiniowania w kategoriach naukowych.

Celem poniższej pracy jest naszkicowanie najważniejszych elementów obecnej działalności Kościoła katolickiego w Internecie. Artykuł stanowi egzemplifikację kluczowych wydarzeń i przemian w stylu komunikacji z wiernymi oraz przedstawia nowoczesne formy ewangelizacji. Wprowadzenie stanowi krótki rys historyczny opisujący ewaluację poglądów hierarchów kościelnych w stosunku do nowych mediów. Przedstawiona tu analiza jest wstępnym, ale zarazem też nowatorskim, zarysem poruszanej problematyki, wymagającym z pewnością kontynuacji i pogłębionych badań.

1. Stanowisko Kościoła katolickiego do nowych mediów. Krótki rys historyczny

Pierwsze wzmianki Kościoła na temat mediów można spotkać w encyklice Grzegorza XVI z 1832 roku pt. *Mirari vos*, w której krytykuje prasę za rozpowszechnianie idei sprzecznych z nauką Kościoła, liberalizmu oraz rozdziału Kościoła od państwa. Następnym istotnym dokumentem wydaje Pius IX w 1849 roku. Jest to encyklika *Nostis et nobiscum*, która piętnuje prasę działającą na niekorzyść Kościoła katolickiego, a jednocześnie zaleca wydawanie prasy zgodnej z nurtem jego nauczania. Rok później ukazuje się w Rzymie pierwsze czasopismo katolickie „La Civiltà Cattolica”, a w 1861 roku drugie – jako oficjalny organ stolicy apostolskiej – „L'Osservatore Romano”¹.

Po pierwszej wojnie światowej rozwinęły się i spopularyzowały nowe media – radio i telewizja. Początkowo Kościół katolicki odnosił się do nich krytycznie i z wielką rezerwą, jednakże już Pius XI w encyklikach *Divini illius Magistri* (1929) i *Vigilanti cura* (1936) zachęca do produkcji filmów o charakterze religijnym. Jego następca Pius XII wydał pierwszą rozległą encyklikę o filmie, radiu i telewizji *Miranda prorsus* (1957), w której coraz przychylniej odnosi się do nowych wynalazków².

Przełomowym momentem w historii Kościoła katolickiego był Sobór Watykański II, podczas którego został podpisany w 1963 roku *Dekret o środkach społecznego przekazywania myśli „Inter mirifica”*. Przyjęto w nim określenie „środki społecznego komunikowania”, chcąc przez to podkreślić personalistyczny, międzyludzki i społeczny charakter mass mediów – celowo uznając

¹ W. Depo, *Soborowy impuls dla ewangelizacji przez media*, „Tygodnik Katolicki Niedziela”, 20.01.2013, s. 8.

² Ibidem.

słowo „społeczny” za bardziej odpowiednie niż „masowy”³. We wstępie dokumentu możemy przeczytać następujące stwierdzenia: „Spośród podziwu godnych wynalazków techniki, które geniusz ludzki z pomocą Bożą w naszych zwłaszcza czasach odkrył w rzeczach stworzonych, Kościół-Matka przyjmuje i śledzi ze szczególną troską te, które odnoszą się przede wszystkim do ducha ludzkiego, a które odsłoniły nowe drogi do przekazywania z największą łatwością wszelkiego rodzaju wiadomości, myśli i wskazań. Wśród wynalazków tych najdonioślejsze są urządzenia, które z natury swej zdolne są dosięgnąć i poruszyć nie tylko jednostki, lecz także całe zbiorowości i całą społeczność ludzką, jak: prasa, kinematografia, radiofonia, telewizja i inne tym podobne. Można je dlatego słusznie nazwać środkami przekazu społecznego”⁴.

W czasie Soboru ustalono Dzień Środków Masowego Przekazu, który po raz pierwszy odbył się na polecenie Pawła VI w niedzielę 7 maja 1967 roku⁵. Następstwem ustalonego Dnia Środków Masowego Przekazu są liczne orędzia, których z roku na rok przybywa, i stanowią one ważne dokumenty inicjujące działania wewnątrz Kościoła. Paweł VI ogłosił 12 takich dokumentów, Jan Paweł II – 27, a Benedykt XVI – 7⁶. Sprawami mediów zajmuje się Papieska Rada Środków Społecznego Przekazu, istniejąca pod tą nazwą od 1 marca 1989 roku; wcześniej funkcjonująca jako Papieska Komisja ds. Środków Społecznego Przekazu, ustanowiona 2 kwietnia 1964 roku, która z kolei kontynuowała działalność kilku innych instytucji watykańskich, powołanych głównie przez Piusa XII.

W Konferencji Episkopatu Polski istnieje Rada do spraw Środków Społecznego Przekazu. Obecnie jej przewodniczącym jest abp Sławoj Leszek Głódź. Oprócz niego zasiadają w niej także bp Piotr Jarecki, bp Adam Lepa, abp Kazimierz Nycz i bp Jan Tyrawa⁷.

2. Jan Paweł II o globalnej informatyzacji

Duży wkład w rozwój wirtualnych przekazów religijnych wniósł Jan Paweł II, który już w 1990 roku z okazji 24. Światowego Dnia Środków Społecznego Przekazu po raz pierwszy wydał orędzie w całości poświęcone informatyzacji

³ Ibidem, s. 9.

⁴ <http://www.kns.gower.pl/vaticanum/inter.htm> [dostęp: 11.03.2013].

⁵ <http://www.brewiarz.pl/czytelnia/media.php3> [dostęp: 11.03.2013].

⁶ Ibidem.

⁷ Ibidem.

społeczeństwa⁸. Zachęcał w nim do korzystania z nowych technologii w sposób niesprzeczny z chrześcijańskimi wartościami. Ponadto Internet traktował jako nową pomoc w realizacji swojej misji i doskonale narzędzie do ewangelizacji. Zdaniem papieża cyfryzacja umożliwiała katolikom dostęp: „do tradycji i nauczania Kościoła, do słów Pisma świętego, nauczania wielkich mistrzów duchowości, do historii i tradycji kościołów lokalnych, zakonów i instytutów świeckich, do idei i doświadczeń prekursorów oraz innowatorów, twórców instytucji dających nieustanne świadectwo obecności między nami miłującego Ojca, który ze swego skarbcza wydobywa rzeczy nowe i stare (Mt 13, 52)”⁹.

Jedenaście lat później, w 2001 roku, Jan Paweł II w Orędziu na 35. Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu pisał: „Rozgłaszajcie to na dachach: Ewangelia w epoce globalnej komunikacji”, w którym Internet znowu odegrał kluczową rolę. Głowa Kościoła podkreśla: „Należy koniecznie zadbać o to, aby pośród wielorakich przekazów słyszalne było też słowo Boże”¹⁰ i dodawał, że Kościół nie może być jedynie biernym obserwatorem w tworzeniu się społeczeństwa informacyjnego¹¹. Jan Paweł II zachęcał kapłanów i wiernych do dzielenia się w Sieci treściami religijnymi. W tym samym czasie Drugi Polski Synod Plenarny w 2001 roku opracował dokument o nazwie *Ewangelizacja kultury i środków społecznego przekazu*, który również poruszał kwestie wirtualnego świata. Możemy w nim przeczytać, iż: „Internet stanowi ogromną pomoc w docieraniu do różnego rodzaju informacji. Dlatego, chociaż słusznie Kościół krytykuje «zaśmiecanie» Internetu, winno się także dostrzegać wielkie możliwości tego medium i wykorzystywać je w celu szerzenia Dobrej Nowiny”¹².

Następne orędzie z 2002 roku – *Internet – nowe forum głoszenia Ewangelii*¹³ – jeszcze obszerniej opisywało stanowisko Kościoła do nowego medium. Jan Paweł II porównywał w nim Sieć do rzymskiej areny publicznej, gdzie toczą

⁸ D. Kuczwał, *Internet w duszpasterstwie Kościoła katolickiego*, „Perspectiva. Legnickie Studia Teologiczno-Historyczne” 2010, rok IX, nr 1(16), s. 72.

⁹ Jan Paweł II, *Misja kościoła w świecie komputerów. Orędzie na 24. Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu*, [w:] J. Kloch (red.), *Internet i Kościół*, Warszawa 2011, s. 70–75.

¹⁰ Jan Paweł II, *Rozgłaszajcie to na dachach: Ewangelia w epoce globalnej komunikacji. Orędzie na XXXV Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu*, http://www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/jan_pawel_ii/przemowienia/35_sdssp_24012001.html [dostęp: 16.03.2013].

¹¹ Ibidem.

¹² D. Kuczwał, op.cit., s. 76.

¹³ Jan Paweł II, *Internet – nowe forum głoszenia Ewangelii*, [w:] J. Kloch (red.), *Internet i Kościół*, Warszawa 2011, s. 23–27.

się ważne dla społeczeństwa dyskusje. Mimo tego, że cyberprzestrzenne forum kryje w sobie wiele niebezpieczeństw, stwarza też szansę na powiększenie światowej wspólnoty. Zdaniem papieża użytkownicy Internetu powinni jedynie uważać, by nadmiernie nie poświęcać mu swojej uwagi, ale jednocześnie wyszukiwać treści, które mogą im pomóc w rozwoju duchowym¹⁴.

3. Benedykt XVI i jego rozważania na temat Internetu

Benedykt XVI konsekwentnie kontynuował myśl swego poprzednika, kładąc jeszcze większy nacisk na wykorzystanie nowych mediów w życiu Kościoła. Ważnym wydarzeniem było orędzie na 43. Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu z 24 stycznia 2009 roku *Nowe technologie, nowe relacje. Trzeba rozpowszechnić kulturę szacunku, dialogu i przyjaźni*¹⁵. *Novum* w wystosowanym dokumencie było zaakcentowanie roli i znaczenia nośników mobilnych. Papież określa w nim pochlebnie internautów „domownikami cyfrowego kontynentu”, ale jednocześnie optuje za rozważnym traktowaniem nowoczesnych narzędzi i ostrzega przed zbytnim zanurzaniem się w rzeczywistości wirtualnej¹⁶. Dzień przed ogłoszeniem orędzia *Stolica Apostolska* rozpoczęła współpracę z portalem YouTube i Google i uruchomiła watykański kanał, w którym umieszcza krótkie pliki wideo¹⁷. W tym samym roku (29.10.2009) Benedykt XVI wygłosił przemówienie do uczestników sesji plenarnej Papieskiej Rady ds. Środków Społecznego Przekazu pt. *Nowe technologie mogą pomagać w krzewieniu poszanowania godności i wartości osoby ludzkiej*. W czasie spotkania Rady podkreślił rolę ewangelizacyjną nowych mediów, równocześnie prosząc o modlitwę do Ducha Świętego w celu pomocy we właściwym ich wykorzystaniu¹⁸.

W orędziu na 44. Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu w dniu 24 stycznia 2010 roku *Kapłan i duszpasterstwo w świecie cyfrowym: nowe media w służbie Słowa*¹⁹ możemy przeczytać następujące słowa Benedykta XVI:

¹⁴ Ibidem, s. 24.

¹⁵ Benedykt XVI, *Orędzie na 43. Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu z 24 stycznia 2009. Nowe technologie, nowe relacje. Trzeba rozpowszechnić kulturę szacunku, dialogu i przyjaźni*, [w:] J. Kloch (red.), *Internet i Kościół*, Warszawa 2011, s. 70–75.

¹⁶ J. Kloch, *Internet i Kościół*, [w:] J. Kloch (red.), *Internet i Kościół*, Warszawa 2011, s. 69.

¹⁷ Ibidem.

¹⁸ Ibidem, s. 76.

¹⁹ Benedykt XVI, *Kapłan i duszpasterstwo w Świecie cyfrowym: nowe media w służbie Słowa. Orędzie na 44. Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu*, [w:] J. Kloch (red.), *Internet i Kościół*, Warszawa 2011, s. 83–87.

„Od księży natomiast wymaga się, by potrafili być obecni w świecie cyfrowym w sposób zawsze wierny przesłaniu ewangelicznemu, by odgrywali właściwą sobie rolę animatorów wspólnot, które w dzisiejszych czasach coraz częściej wyrażają się poprzez różnorodne «głosy», pochodzące ze świata cyfrowego, i by głosili Ewangelię, wykorzystując oprócz tradycyjnych również audiowizualne środki nowej generacji (zdjęcia, wideo, animacje, blogi, strony internetowe), które stwarzają nieznanne dotąd okazje do dialogu i są przydatne także w ewangelizacji i katechezie»²⁰. Jednocześnie podkreśla, iż kapłani powinni w czasie swojej ścieżki edukacyjnej być szkoleni z zakresu nowoczesnych technologii²¹.

„Prawda, przepowiadanie i autentyczność życia w erze cyfrowej” to orędzie papieża Benedykta XVI na 45. Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu²², w którym pisał on o rewolucji komunikacyjnej oraz *implicite* kulturowej, której jesteśmy uczestnikami. Podkreślał, że zanikający podział na dostawców i konsumentów treści może służyć rozwojowi osobistemu i całej ludzkości²³. Dodatkowo jest to zdaniem papieża narzędzie atrakcyjne dla ludzi młodych, którzy w świecie wirtualnym szukają nowych przyjaźni i odpowiedzi na nurtujące ich pytania. Jednocześnie w orędziu możemy przeczytać przestrożę, iż chrześcijanin zawsze powinien poszukiwać Prawdy, która niekoniecznie jest tożsama z popularnością i masowym przekazem. Słowa Benedykta XVI podkreślały, że wirtualne wysiłki ewangelizacyjne muszą być podparte rzeczywistą wolą refleksji i działaniem w świecie rzeczywistym. W orędziu odnajdujemy słowa: „Przede wszystkim musimy być świadomi, że prawda, którą staramy się dzielić z innymi, nie czerpie swej wartości z «popularności» czy też przyciąganej przez nią uwagi. Musimy sprawić, aby była znana w swej pełni, a nie możliwą do przyjęcia za cenę jej rozmycia. Musi ona stać się codziennym pokarmem, a nie chwilową atrakcją. Prawda Ewangelii nie jest czymś, co może być przedmiotem konsumpcji lub powierzchownej przyjemności, ale jest darem, który wymaga wolnej odpowiedzi. Chociaż głoszona w przestrzeni sieci wirtualnej, wymaga ona zawsze wcielenia w świat rzeczywisty oraz odniesienia do twarzy konkretnych braci i sióstr, z którymi dzielimy nasze życie powszednie. Z tego względu w przekazywaniu wiary fundamentalne znaczenie mają nadal bezpośrednie relacje międzyludzkie!”

²⁰ Ibidem, s. 85.

²¹ Ibidem, s. 86.

²² Benedykt XVI, *Prawda, przepowiadanie i autentyczność życia w erze cyfrowej*, <http://www.paulus.org.pl/display,222.html> [dostęp: 21.03.2013].

²³ Ibidem.

Milczenie i słowo drogą ewangelizacji to orędzie Papieża Benedykta XVI na 46. Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu²⁴, w którym zachęcał on do rozważnego korzystania z zasobów internetowych, jednocześnie przestrzegając przed szumem informacyjnym. Papieski dokument opisuje naturalną potrzebę skupienia i ciszy, której nie można zdaniem głowy Kościoła osiągnąć, będąc zanurzonym w szumie informacyjnym Sieci.

*Portale społecznościowe: bramy prawdy i wiary; nowe przestrzenie dla ewangelizacji*²⁵ to ostatnie, ogłoszone miesiąc przed abdykacją, orędzie Benedykta XVI, w którym dostrzega potencjał sieci budowanych w portalach społecznościowych. W dokumencie możemy przeczytać: „Rozwój sieci społecznościowych wymaga zaangażowania: osoby są wciągnięte w budowanie relacji i znajdowanie przyjaźni, w poszukiwanie odpowiedzi na swoje pytania, rozrywkę, ale również w twórczość intelektualną i dzielenie się swoimi umiejętnościami i wiedzą. Sieci, łącząc osoby na podstawie tych podstawowych potrzeb, stają się w ten sposób coraz bardziej częścią samej tkanki społeczeństwa. Sieci społecznościowe karmią się więc pragnieniami zakorzenionymi w sercu człowieka”. W dalszej części zwraca uwagę, iż Kościół katolicki powinien wejść w świat kultury masowej, korzystając z nowoczesnych technik wyrazu, przekazując Ewangelię nie tylko za pomocą słów, ale również obrazów i dźwięków. Proste komunikaty umieszczane na nowoczesnych portalach mogą zdaniem Benedykta XVI obudzić potrzebę dalszych poszukiwań poza światem on-line, nakłonić do szukania wspólnoty i odnowić pragnienie uczestniczenia w bezpośrednich kontaktach z Kościołem, czy nawet zmotywować do udziału w pielgrzymce²⁶.

²⁴ Benedykt XVI, *Milczenie i słowo drogą ewangelizacji. Orędzie na 46. Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu*, <http://www.paulus.org.pl/display,221.html> [dostęp: 21.03.2013].

²⁵ Benedykt XVI, *Portale społecznościowe: bramy prawdy i wiary; nowe przestrzenie dla ewangelizacji. Orędzie na 47. Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu*, <http://www.paulus.org.pl/display,220.html> [dostęp: 21.03.2013].

²⁶ Ibidem.

4. Kościół katolicki na portalach społecznościowych

Kościół katolicki wykorzystuje portale społecznościowe na wiele sposobów, tworząc oficjalne kanały komunikacji instytucji i przedstawicieli Kościoła oraz zachęcając do oddolnych inicjatyw członków wspólnot i osób zaangażowanych w życie religijne. Rezultatem owych działań jest szeroki wachlarz stylów komunikacyjnych w Sieci o charakterze religijnym.

Najważniejszym przełomem w korzystaniu z portali społecznościowych przez Kościół katolicki było pojawienie się na portalu Twitter papieża Benedykta XVI. Pierwszy jego post pojawił się 12 grudnia 2012 roku i został napisany z profilu o nazwie @pontifex, będącym oficjalnym kanałem watykańskim. Nowe konto papieża Benedykta XVI odniosło duży sukces zaraz od jego uruchomieniu. Już po czterech pierwszych godzinach podłączyło się do niego 100 tysięcy osób. Zanim papież wysłał swego pierwszego tweeta, grono powiększyło się o ponad milion osób z całego świata²⁷. Pierwsza wiadomość brzmiała następująco: „Drodzy przyjaciele, jest mi miło dołączyć do Was na Twitterze. Dziękuję Wam za szczodry odzew. Błogosławię Was prosto z serca”²⁸. Pionierska w historii Kościoła aktywność jednak nie potrwała długo, bo już 27 lutego 2013 roku wraz z abdykacją papież pożegnał się z internautami, pisząc: „Chciałbym, aby każdy odczuwał radość z tego, że jest chrześcijaninem i że jest kochany przez Boga, który oddał za nas swojego Syna”²⁹ – wpis pojawił się wkrótce po zakończeniu audiencji generalnej, która była ostatnim spotkaniem z wiernymi w Watykanie. Zaraz po nominacji nowego papieża Franciszka profil został reaktywowany i już 17 marca użytkownicy Twittera przeczytali: „Drodzy przyjaciele, z serca wam dziękuję i proszę, abyście nadal modlili się za mnie. Papież Franciszek”³⁰. Obecnie tradycja pisania postów jest kontynuowana, a liczba obserwujących posty ciągle rośnie.

Fenomen papieskich wpisów polega na tym, iż mimo tego, że liczba osób obserwujących posty jest znacznie niższa niż w przypadku celebrytów, takich jak Justin Bieber (32 mln), profile biskupów Rzymu (obecnie 2,2 mln) mają bardzo wysoką konwersję (około 50%) – na pierwszy post Benedykta XVI odpowiedziało 1,2 mln osób (dla porównania w przypadku Justina Biebera wy-

²⁷ P. Studniowski, *Kościół w Sieci: ewangelizacja 2.0.*, „Kwartalnik Nowe Media”, 3.01.2013, s. 73.

²⁸ @pontifex, Twitter, 12.12.2012.

²⁹ @pontifex, Twitter, 27.02.2012.

³⁰ @pontifex, Twitter, 17.03.2013.

nosi 0,7%)³¹. Częściowo sukces papieskich profili można tłumaczyć tym, iż występują jednocześnie w najbardziej popularnych językach, co rzadko zdarza się w przypadku celebrytów. Jednakże mimo tego reakcje użytkowników są wyjątkowo częste. Profil @pontifex nie jest też prowadzony osobiście przez papieża, chociaż Franciszek zapewnia, że nauczy się obsługiwać portal społecznościowy. W tym celu watykańscy informatycy kupili mu iPada, którego nazwali żartobliwie „Ipapad”³². Dodatkowo rzecznik prasowy Watykanu potwierdza, że mimo tego, że głowa Kościoła nie jest biegła w posługiwaniu się nowymi technologiami, to sam wybiera fragmenty swoich rozważań i udziela odpowiedzi na pytania³³.

Dużym odsetkiem wchodzących w interakcje internautów cieszą się również inne katolickie profile na portalach społecznościowych. W Polsce szeroką popularność zdobył dominikanin, o. Adam Szustak, który prowadzi profil społecznościowy i witrynę internetową o nazwie „Langusta na palmie”³⁴. W zorganizowanych podczas adwentu 2012 roku internetowych rekolekcjach „Nocny złodziej. Rekolekcje dla czekających na świt” wzięło udział 36 tysięcy internautów z mailową subskrypcją oraz 27 tysięcy użytkowników Facebooka³⁵. W czasie rekolekcji zakonnik zaproponował słuchaczom modlitewne i integracyjne spotkanie weekendowe w ośrodku rekolekcyjnym w Górze św. Anny, na które przyjechało ponad 400 internautów. Na spotkaniach rekolekcyjnych dla młodzieży akademickiej w Warszawie zjawily się wielotysięczne tłumy. Oznacza to, iż działalność internetowa oddziałuje również na zachowania poza Siecią, z której w rzeczywistości wyrosła działalność internetowa. O. Adam Szustak w pierwszych latach posługi zakonnej pracował bowiem z krakowskimi wspólnotami studenckimi, i tam zdobył swoją popularność dzięki cyklicznym prelekcjom o miłości i interpretacji *Pieśni nad Pieśniami*. Drugim znanym kaznodzieją jest ks. Piotr Pawlukiewicz³⁶, który na swoim profilu „Kazania ks. Piotra Pawlukiewicza” zrzesza ponad 28 tysięcy słuchaczy. Na co dzień wygłasza kazania w kościele św. Anny w Warszawie. W przypadku tego profilu społeczność nie nawiązuje z sobą tak intensywnych kontaktów, ale stanowi grono wiernych słuchaczy. Wielką popularnością cieszą się również jezuici – ich fanpage Face-

³¹ P. Studniowski, op. cit., s. 73.

³² <http://www.deon.pl/religia/serwis-papieski/aktualnosci-papieskie/art,79,ipapad-czyli-tablet-dla-papieza-franciszka.html> [dostęp: 20.03.2013].

³³ P. Studniowski, op. cit., s. 74.

³⁴ <https://www.facebook.com/LangustaNaPalmie?fref=ts> [dostęp: 27.03.2013].

³⁵ P. Studniowski, op. cit., s. 74.

³⁶ <https://www.facebook.com/pages/Kazania-ks-Piotra-Pawlukiewicza/180412711405?ref=ts> [dostęp: 25.03.2013].

Bóg (47 000 fanów) idealnie wpisuje się w minimalistyczną kulturę obrazkową współczesnych czasów i prezentuje grafiki z treściami chrześcijańskimi. Możemy na nim odnaleźć najkrótsze rekolekcje internetowe, które wypisują zwięzłe hasła, tj. „Wytykaniu błędów. Stop. Ale serio”³⁷, „Bądź jak dziecko. Codziennie”³⁸. Frazy te zbierały bardzo wiele „polubień” i udostępnień, które oscyływały wokół tysiąca „lajków”. Profil rozsyła więc chrześcijańskie memy, idąc naprzeciw wielu negatywnym bądź sprzecznym z nauką Kościoła katolickiego treściom, którymi wymieniają się internauci na portalach społecznościowych.

Oprócz tego istnieje wiele kanałów na Facebooku, które są prowadzone przez młodych ludzi. Wysoką popularność zdobył profil *Wierność jest sexy*³⁹, którego głównym pomysłodawcą było młode małżeństwo. Profil bezpośrednio nie prezentuje treści religijnych, ale twórcy postów podkreślają, że chcą przekazać wartości chrześcijańskie. Obecnie fanpage śledzi 38 tysięcy osób. Inną inicjatywą o podobnym charakterze jest profil *Banita*⁴⁰, który skierowany jest do młodych mężczyzn. Można na nim znaleźć cytaty z Biblii, grafiki i krótkie filmy zachęcające do aktywnego życia we wspólnotach chrześcijańskich oraz prezentujące wartości tradycyjne.

Przeprowadzone były również profesjonalne kampanie, w które zaangażowani są specjaliści od marketingu, tj. akcja „Nie wstydzę się Jezusa”⁴¹ zorganizowana przez stowarzyszenie *Krucjata Młodych*. W ciągu dwóch lat funkcjonowania zostało rozdanych blisko milion breloków z hasłem „Nie wstydzę się Jezusa”. Kampania cieszy się również zainteresowaniem rzeszy młodych ludzi, czego dowodem jest liczba podłączonych osób na Facebooku – ponad 53 000 facebookowiczów. W akcję włączyło się wielu znanych sportowców i celebrytów. Do grona popierających akcję należą m.in.: kompozytor Michał Lorenc, piłkarz Robert Lewandowski, jeden z najbogatszych Polaków Krzysztof Jędrzejewski, aktor Radosław Pazura oraz tenisistka Agnieszka Radwańska⁴². Podobną akcją jest międzynarodowa kampania „I Am Second – Jestem drugi”⁴³, obecna od niedawna również w edycji polskojęzycznej. Na swojej stronie

³⁷ <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=204219846369670&set=a.146719188786403.14172.115508191907503&type=1&theater> [dostęp: 24.03.2013].

³⁸ <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=201825386609116&set=a.146719188786403.14172.115508191907503&type=1&theater> [dostęp: 24.03.2013].

³⁹ <https://www.facebook.com/wiernosc?fref=ts> [dostęp: 21.03.2013].

⁴⁰ <https://www.facebook.com/banitazwyboru?fref=ts> [dostęp: 21.03.2013].

⁴¹ <https://www.facebook.com/NieWstydzSieJezusa> [dostęp: 21.03.2013].

⁴² <http://www.mt1033.pl/znaniznami.html> [dostęp: 21.03.2013].

⁴³ <https://www.facebook.com/pages/I-Am-Second-Jestem-Dруги/162368020481509?fref=ts> [dostęp: 21.03.2013].

internetowej i profilach społecznościowych koordynatorzy projektu zamieszczają świadectwa znanych osób, które opowiadają o tym, że w swoim życiu na pierwszym miejscu stawiają Boga. Ma być to odpowiedź na współczesne trendy, mówiące, że trzeba być zawsze pierwszym, najlepszym i skupiać się na sobie⁴⁴. Przedsięwzięciu towarzyszą liczne imprezy i spotkania informacyjne oraz gadżety w postaci opasek na rękę i koszulek z napisem „I Am Second”.

Następną okazałą grupą są fanpage skupione wokół wydawnictw katolickich oraz gazet. Dużą popularnością wśród „usieciowionych” katolików cieszy się profil portalu społeczno-informacyjnego Deon, który jest tworzony we współpracy krakowskich jezuitów i wydawnictwa WAM. Portal ma charakter społecznościowy i na jego łamach obok profesjonalnych dziennikarzy publikują również internauci. W czołówce śledzonych przez facebookowiczów gazet znajdują się również „Gość Niedzielny”, „Tygodnik Powszechny” oraz „Tygodnik Katolicki Niedziela”. Sporą grupę stanowi także Radio Maryja i Telewizja Trwam.

5. Internetowa ewangelizacja – szansa czy zagrożenie dla Kościoła katolickiego?

Strony chrześcijańskie stanowią obecnie duży odsetek witryn znajdujących się w światowym Internecie. W sytuacji takiej nikt nie ma kompletnej kontroli nad tym, co dane portale zawierają. W przypadku marketingu firm i produktów istnieją rozmaite procedury kontrolne, dzięki którym nawet drobne publikacje zatwierdza inna osoba, a zamieszczane treści są weryfikowane i poddawane dyskusji. W sytuacji Kościoła katolickiego niekontrolowany przepływ treści może powodować wiele nieporozumień. „Ewangelizatorem” może być każdy, więc bardzo trudno odpowiedzieć na pytanie, kto odpowiada za rozpowszechniane informacje. Dotyczy to zwłaszcza stron prowadzonych oddolnie przez lokalne wspólnoty, gdzie mimo dobrych chęci brak dobrego przygotowania może powodować publikacje treści nie do końca zgodnych z nauką Kościoła.

Nie brakuje również paradoksalnych sytuacji, w których do „znajomych” można dodać np. „św. Michała Archaniola” czy „Boga Ojca”, który istnieje w polskiej wersji przynajmniej w 10 postaciach. Niestety nigdy nie wiemy, kto

⁴⁴ Ibidem.

się za takim profilem kryje oraz czy ma dobre, czy złe intencje. Przeciętny odbiorca może czuć się zagubiony, natomiast jednostka niezdająca sobie sprawy z potencjalnych zagrożeń łatwiej ulega procesom manipulacji, przez co wzrasta również zagrożenie sektami.

Istnieją profile prześmiewcze. Olbrzymią popularnością cieszy się Matka Boska Nieustająco Cierpiąca w Swoim Dziewictwie⁴⁵ (prawie 7 tysięcy fanów) czy Matka Boska Zielna⁴⁶ (ponad 5 tysięcy fanów) paląca skręta marihuany, która publikuje posty: „Klękajcie, kwiaty rzucajcie, blanciki skręcajcie. Królowa ma dziś święto! Ave!”⁴⁷. Jezus Chrystus⁴⁸ natomiast pisze: „Jutro imieniny mojej mamy na Jasnej Górze! Ale będzie wiksa! Tylko żeby wujek Janek nie pochłanił się jak zawsze”, czy „Jutro Happy Hours u Jezusa! Darmowe rozgrzeszenia od 16:00 do 18:00!”⁴⁹.

Ponadto wielu przedstawicieli Kościoła krytykuje wirtualną działalność ewangelizacyjną, obwiniając ją o obniżenie autorytetu instytucji kościelnych czy określając to, co się dzieje w cyberprzestrzeni – „teologią kontekstu”, która charakteryzuje się nieograniczoną swobodą interpretacji⁵⁰. Brak osobistych przewodników duchowych oraz wielość opinii na każdy temat mogą spowodować, iż dobrze szukając, zawsze znajdziemy potwierdzenie własnych opinii. Jak piszą Bernard Manin i Azi Lev-On⁵¹, Internet jako medium stanowi „mieszane błogosławieństwo”. Z jednej strony grupy internetowe są idealnym miejscem dla użytkowników o podobnych poglądach, w których istnieje wysokie ryzyko zmniejszenia dyskusji i zignorowania przeciwstawnych punktów widzenia, a co za tym idzie – bezrefleksyjnej polaryzacji poglądów. Z drugiej strony możemy zaobserwować takie sytuacje, które skłaniają do otwartej debaty na różnorakie tematy, podczas gdy w tym samym czasie w świecie rzeczywistym przeciwnicy

⁴⁵ <https://www.facebook.com/MatkaBoskaNieustajacoCierpiacaWSwoimDziewictwie?fref=ts> [dostęp: 27.03.2013].

⁴⁶ <https://www.facebook.com/matkaboskazielna?fref=ts> [dostęp: 27.03.2013].

⁴⁷ Ibidem.

⁴⁸ <https://www.facebook.com/pages/Jezus-Chrystus/102507473128122> [dostęp: 27.03.2013].

⁴⁹ Ibidem.

⁵⁰ P. Siuda, *Religia a internet. O przenoszeniu religijnych granic do cyberprzestrzeni*, s. 206–207, za: D. Heering, *Virtual as contextual. A Net news technology*, [w:] M. T. Hojsgaard, M. Warburg (red.), *Religion and Cyberspace*, s. 149–165.

⁵¹ B. Manin, A. Lev-On, *Happy accidents: Deliberation and online exposure to opposing views.*, [w:] T. Davies, S. Gangadharan (red.), *Online Deliberation: Design, Research and Practice*, Chicago 2009, s. 113.

dopuszczani są do głosu znacznie rzadziej⁵². Na podobne pozytywne aspekty zróżnicowanej Sieci zwraca uwagę jezuita, ks. Dariusz Kowalczyk, który podkreśla, że możliwość wyrażania krytycznych uwag wobec internetowych kaznodziei może rodzić większe zaufanie niż tradycyjne formy ewangelizacji nastawione na poszanowanie autorytetu. Zdaniem duchownego relacje on-line sprzyjają również bardziej bezpośrednim i szczerym wypowiedziom i sprawiają, iż wierni wychodzą ze społecznej izolacji. Tym samym również wzrasta rzeczywisty rozwój duchowy⁵³.

Dodatkowo, zdaniem Piotra Siudy, paradoksalnie to, co niszczy autorytet Kościoła, może też go wzmocnić. Kościół, wchodząc w interakcję z wiernymi, wzmacnia swój wizerunek i dostarcza nowych bodźców do rozwoju duchowego, ponieważ, jak ukazują liczne badania, chrześcijanie chętnie korzystają z Internetu w celach religijnych⁵⁴. Dzięki konfrontacji z wiernymi skostniały Kościół zmusza się również do samorozwoju i zmagania z wyzwaniem współczesności. Jednak aby odnieść sukces w dzisiejszym świecie, dostarczane informacje muszą spełniać nie tylko standardy merytoryczne i duchowe, ale również wpisywać się w nowoczesne trendy, w związku z czym kapłani powinni być kształceni z zakresu komunikacji internetowej i nowoczesnych technik przekazywania informacji⁵⁵.

Podsumowanie

Kościół w wersji 2.0. jest jak sama Sieć. Zawiera całe spektrum treści i typów użytkowników. W zależności od czynników społecznych, kulturowych i duchowych działalność religijna w Internecie przybiera szeroki wachlarz metod budowania wirtualnych kontaktów, informacji i form sieciowej relacji. To, jak zostaną wykorzystane nowe, interaktywne możliwości, które daje nam Web 2.0., w znacznej mierze zależy od potencjału zanurzonych w wirtualnym świecie katolików i hierarchów kościelnych, ich pomysłowości oraz aktywności, wiedzy i wrażliwości wykraczającej poza technorzeczywistość. To nie Internet – jako

⁵² M. Westling, 2007. *Expanding the Public Sphere: The Impact of Facebook on Political Communication*, http://www.thenewvernacular.com/projects/facebook_and_political_communication.pdf [dostęp: 4.05.2012].

⁵³ Ibidem, s. 204.

⁵⁴ Ibidem, s. 208.

⁵⁵ Ibidem, s. 209.

medium – tworzy nową arenę religijnej debaty, ale ludzie posługujący się tym narzędziem. Internet i jego zawartość są jedynie odzwierciedleniem moralnego i duchowego stanu społeczeństwa. Samo narzędzie nie przesądza o dalszych losach Kościoła katolickiego, jedynie w zależności od społecznych okoliczności może mu pomóc bądź zaszkodzić w budowaniu wspólnoty.

Bibliografia

- Benedykt XVI, *Kapłan i duszpasterstwo w Świecie cyfrowym: nowe media w służbie Słowa. Orędzie na 44. Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu*, [w:] J. Kloch (red.), *Internet i Kościół*, Warszawa 2011.
- Benedykt XVI, *Milczenie i słowo drogą ewangelizacji. Orędzie na 46. Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu*, <http://www.paulus.org.pl/display,221.html> [dostęp: 21.03.2013].
- Benedykt XVI, *Orędzie na 43. Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu z 24 stycznia 2009. Nowe technologie, nowe relacje. Trzeba rozpowszechnić kulturę szacunku, dialogu i przyjaźni*, [w:] J. Kloch (red.), *Internet i Kościół*, Warszawa 2011.
- Benedykt XVI, *Portale społecznościowe: bramy prawdy i wiary; nowe przestrzenie dla ewangelizacji. Orędzie na 47. Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu*, <http://www.paulus.org.pl/display,220.html> [dostęp: 21.03.2013].
- Benedykt XVI, *Prawda, przepowiadanie i autentyczność życia w erze cyfrowej*, <http://www.paulus.org.pl/display,222.html> [dostęp: 21.03.2013].
- Depo W., *Soborowy impuls dla ewangelizacji przez media*, „Tygodnik Katolicki Niedziela”, 20.01.2013.
- Jan Paweł II, *Internet – nowe forum głoszenia Ewangelii*, [w:] J. Kloch (red.), *Internet i Kościół*, Warszawa 2011.
- Jan Paweł II, *Misja kościoła w świecie komputerów. Orędzie na 24. Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu*, [w:] J. Kloch (red.), *Internet i Kościół*, Warszawa 2011.
- Jan Paweł II, *Rozgłaszajcie to na dachach: Ewangelia w epoce globalnej komunikacji. Orędzie na 35. Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu*, http://www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/jan_pawel_ii/przemowienia/35_sdssp_24012001.html [dostęp: 16.03.2013].
- Kloch J., *Internet i Kościół*, [w:] J. Kloch (red.), *Internet i Kościół*, Warszawa 2011.
- Kuczwał D., *Internet w duszpasterstwie Kościoła katolickiego*, „Perspectiva. Legnickie Studia Teologiczno-Historyczne” 2010, nr 1(16), rok IX.

- Manin B., Lev-On A., *Happy accidents: Deliberation and online exposure to opposing views.*, [w:] T. Davies, S. Gangadharan (red.), *Online Deliberation: Design, Research and Practice*, Chicago 2009.
- Siuda P., *Religia a internet. O przenoszeniu religijnych granic do cyberprzestrzeni*, za: D. Heering, *Virtual as contextual. A Net news technology*, [w:] M. T. Hojsgaard, M. Warburg (red.), *Religion and Cyberspace*.
- Studniowski P., *Kościół w Sieci: ewangelizacja 2.0.*, „Kwartalnik Nowe Media”, 3.01.2013.
- Westling M., 2007. *Expanding the Public Sphere: The Impact of Facebook on Political Communication*, http://www.thenewvernacular.com/projects/facebook_and_political_communication.pdf [dostęp: 4.05.2012].

The Activities of the Catholic Church on the Internet. New Ways of Evangelization

In a society, where social relations are stressed by the power of Internet, Catholic Church is not an exception. No surprise that Pope Benedict started tweeting on the most famous social network, many priests publish their work on the Internet and the visual culture evangelizes mass society. The key notions from the paper refer to a brief history of the Church's attitude relative to new media, exemplification of new models of on-line evangelization and the most common concerns regarding the entry of religion in Network.